

Tomo VUKŠIĆ

## EKUMENSKKE I DIJALOŠKE PERSPEKTIVE KATOLIČKE CRKVE NAKON IZJAVE DOMINUS IESUS\*

Sažetak

*Dominus Iesus ponavlja saborsku teologiju općega Božjega plana spasenja, naglašava vjeru u Isusa Krista jedinoga spasitelja te, u vezi s tim, poziva se na kristocentričnu ekleziologiju u kojoj se Crkva promatra u odnosu najprije na Krista pa onda i u odnosu na svijet na način da su ta dva odnosa međusobno uvjetovana i komplementarna. Zapravo, Sabor je tako stavio Crkvu u odnos s njezinim početkom i njezinim poslanjem u svijetu. A dio modernoga evangelizacijskoga poslanja Crkve je i teološki dijalog s kršćanima i s nekršćanima.*

*Ovaj prikaz najavljene problematike podijeljen je u tri cjeline. Ponajprije, Drugi vatikanski sabor, iako osporavan manjinskim duhovima restauracije i revolucije, viden je kao znak kontinuiteta vjere, s jedne strane, te kao iskorak u novi način, s druge. U drugom dijelu je upozoreno na različite prethodne dokumente crkvenoga učiteljstva koji su poslužili kao izvori za pisanje Dominus Iesus. A treći dio, razdijeljen na tematiku dijaloga s nekršćanima i ekumenizma s kršćanima, neka je vrsta sinopsisa, odnosno usporednoga studija Izjave i njezinih izvora kroz nekoliko ključnih tema međuvjerskoga dijaloga i ekumenizma. A sve s nakanom da se ukaže na očevidnu činjenicu kontinuiteta i vjernosti Saboru, koja posvema jasno proizlazi također iz same Izjave, tj. da je Crkva stabilno i krajnje iskreno, kako prije tako poslije Izjave, na istim svojim stanovištima kako prema kršćanima tako prema nekršćanima. Prema tome, ekumenske i dijaloške perspektive Katoličke Crkve poslije Izjave Dominus Iesus, barem što se tiče same Katoličke Crkve, jednake su onima prije pojave same Izjave. Jednostavno rečeno, perspektive su katoličke! Na više strana već prije rečene i ponovljene. Iznesena načela također!*

*Katolička Crkva se ovim dokumentom pokazuje do kraja iskrenom. Ponekad čak i "neugodno" iskrenom. Naime, irenizam, odnosno jeftino pomirbenjaštvo, kao ni kompromisni sinkretizam nikada nije bio njezin put. Dijalog i ekumenizam jest! I na njemu ostaje!*

\* Predavanje održano na kolokviju Deklaracija *Dominus Iesus* 23. studenoga 2002. na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji u Sarajevu. - *Napomena urednika.*

U prikazu tematike koju najavljuje naslov ovoga članka potrebno je, zbog više razloga, krenuti malo izdaljega. Naime, prije svega zbog osjetljivosti sadržaja Izjave *Dominus Iesus* Kongregacije za nauk vjere te zbog nabrušenosti kojom je *Dominus Iesus* dočekan na mnogo strana, čini se prikladnim upozoriti na neku vrstu duhovnoga i mentalnoga okvira koji se u obliku konstante provlači teologijom i životom Katoličke Crkve kroz proteklih pedesetak godina a koji je, na kraju krajeva, utjecao kako na pojavu ove Izjave tako na neke reakcije na nju. Manjinski duh restauracije s jedne i ništa brojniji duh revolucije s druge strane, te činjenica crkvene većinske "zlatne sredine" kao dodirnoga i zajedničkoga prostora između "restauracije" i "revolucije" bio je taj okvir koji je označio način sveukupne Crkve i teologije u spomenutom razdoblju, pa i pojavu ove Izjave kao i odjeke i reakcije koje je prouzročila.

Ovaj prikaz najavljene problematike podijeljen je u tri cjeline. Ponajprije, Drugi vatikanski sabor viđen je kao znak kontinuiteta s jedne strane, te kao iskorak u novi način s druge. Iako osporavan duhom restauracije i revolucije, Crkvu je naglašeno stavio u odnos s njezinim početkom i poslanjem. U drugom dijelu je upozoreno na različite prethodne dokumente crkvenoga učiteljstva koji su poslužili kao izvori za pisanje *Dominus Iesus*. A treći dio, razdijeljen na tematiku dijaloga s nekršćanima i ekumenizma s kršćanima, neka je vrsta sinopsisa, odnosno usporednoga studija Izjave i njezinih izvora kroz nekoliko ključnih tema međuvjerskoga dijaloga i ekumenizma. A sve s nakanom da se ukaže na očevidnu činjenicu, koja posvema jasno proizlazi također iz same Izjave, da je Crkva stabilno i krajnje iskreno, kako prije tako poslije Izjave, na istim svojim stanovištima kako prema kršćanima tako prema nekršćanima.

### **I. Drugi vatikanski sabor: znak kontinuiteta i iskorak u novi način**

Velik znak čvrstoga oslonca Crkve na svoju tradiciju s istovremenim jasnim iskorakom u novo, kao *znak kontinuiteta* vjere i učiteljstva, zbio se prije četiri desetljeća. Naime, kao što je poznato, početkom listopada ove godine navršilo se 40 godina otkako je, na poziv tadašnjega pape Ivana XXIII., započelo prvo zasjedanje Drugoga vatikanskoga sabora koje je trajalo kroz cijelu jesen 1962. god. Drugo se odvijalo u jesen 1963., treće u isto doba 1964. i četvrto tijekom istih mjeseci 1965. god. Kroz to vrijeme saborski oci su izglasali i pape (Ivan XXIII. i Pavao VI.) potpisali 16 različitih dokumenata, svaki posvećen posebnoj temi. A trebalo je, kako

saborskim ocima tako papama, mnogo vjere u ruku Providnosti pri ispisi-  
vanju i potpisivanju te vjericima u prihvaćanju saborskih zaključaka.

### **1.1. Duh restauracije i revolucije**

U vrednovanju rezultata toga Sabora, a posebice među njegovim  
desničarskim kritičarima, željnim restauracije, vrlo često se nanosi  
nepravda prema istini o Saboru i njegovim nakanama. Naime, takvi neri-  
jetko svoja očekivanja, ideje i zamisli "prodaju" kao jedine "katoličke" pa  
onda s tih pozicija kritiziraju svaki drukčiji način crkvenoga i teološkoga  
razmišljanja kao "nekatolički" ili nedovoljno pravovjeran, opasan, ras-  
tvarajući. Njihov je ideal Crkva kao čvrsta utvrda, monolitna, sigurna,  
ponosna, trijumfalistička, zaštićena bedemima. Učiteljica! Neki bi to,  
možda i s pravom, nazvali ekleziocentrizmom.

Onima pak "slijeva", željnim revolucije, koji, također nudeći samo  
svoje ideje i teologiju kao "katoličke", čine jednaku metodološku  
pogrešku kao i oni prvi, ponajviše smeta što Sabor uopće poziva na disci-  
plinu, što nije zaboravio tradiciju, "vlasnicu" ljudskih duša i sloboda. A,  
smatraju oni, čak i tamo gdje je Sabor zapuhao novim vjetrovima Rimski  
kurija je našla načina ili da ih uguši ili pretvori u pokretačku snagu  
teoloških vjetrenjača.

Bilo kako bilo, i jedni i drugi najčešće upiru prstom u Sabor i Kuriju  
kao odgovorne za probleme Crkve u drugoj polovici 20. st. Za prve Sabor  
je bio nerazborito modernistički a Kurija previše popustljiva dok je, prema  
mišljenju drugih, isti Sabor, posebice tamo gdje se usudio na iskorak, u  
provedbi ukočen restauratorskim nastojanjima rimske crkvene vlasti.

Toliko o restauraciji i revoluciji!

### **1.2. Saborska Crkva u odnosu**

Međutim, Sabor je na svoj način samo relativizirao (*relatio*, lat. -  
odnos) obje spomenute slike Crkve jer ju, opredijelivši se za kristocen-  
trizam, izričito promatra u odnosu najprije na Krista, pa onda i u odnosu  
na svijet na način da su ta dva odnosa međusobno uvjetovana i komple-  
mentarna. Stavio je tako Crkvu u odnos s njezinim *početkom* i njezinim  
*poslanjem* u svijetu. A kad se stvari tako postave, onda Crkva nije neka  
stvarnost za se, nije samo učiteljica vjere već i učenica u vjeri. I nema  
stoga mjesta za bilo koju od ovih vizija Crkve, posebice ne ako ih se apso-  
lutizira, jer je evangelizacijsko poslanje uvijek obilježeno karizmom  
nesigurne sigurnosti Crkve, tj. sa sigurnim povjerenjem u Krista Crkva

nesigurno korača ovim svijetom. Tako je postala prošlost i nostalgичna kategorija restauratora slika Crkve kao bedema kojega napada svijet a koji uspješno odolijeva svim neprijateljima. Umjesto toga, pojavljuje se Crkva koja "ruši bedeme", silazi u svijet, proglašava se solidarnom s njim. Sigurna iako nesigurna, poučava iako sama uči, prati svijet i čovjeka u njegovim žalostima i radostima, nadama i stranputicama ne zato da bi odlutala zajedno s njim već da ga, pomažući mu, zove u krilo Crkve.

Stari i stalni sadržaj ostao je nepromijenjen. Odnosno, ovim je došlo samo do pomicanja naglaska i promjene redoslijeda vrednota. Tako je, umjesto prenaplašavane odgovornosti za disciplinu, došlo to toga da Sabor inzistira na discipliniranoj odgovornosti za slobodu. Stoga spomenute napade "zdesna" treba tumačiti prije svega strahom samih kritičara od slobode koju Sabor zahtijeva a reakcije "slijeva" kao averziju prema disciplini.

### **1.3. "Opadanje lišća" u duhovnoj "jeseni" i Sabor**

S druge strane, neki neuspjesi Crkve i veliko "opadanje lišća", koji su se stvarno dogodili u drugoj polovici 20. st., ako ih se promatra iz pozicije već spomenute "sredine", posljedica su više različitih razloga: natkonfesionalnoga filozofskoga i teološkoga relativizma i pragmatizma, postojeće opće svjetske vjerske i moralne "jeseni" ali i početnoga nesnalaženja Crkve u slobodi kao i nespremnosti nekih dijelova Crkve da provedu saborske zadatke. No, prije svega bila je to posljedica velike svjetske krize svetoga koja bi ostavila još strašnije posljedice da Sabora nije bilo.

Ustvari, Sabor i njegove zaključke, kao i posljedice, treba prosuđivati iz kuta nakana samoga Sabora a nikako iz pozicije bilo čijih projekcija. A sâm Sabor u konstituciji o liturgiji *Sacrosanctum Concilium*, jednome od prvih dokumenata koji je proglašen 4. prosinca 1963., veli da je njegova svrha trostruka: 1. obnova Katoličke Crkve iznutra i izvana ("sve više unaprijediti kršćanski život vjernika; ustanove koje su podvrgnute promjenama bolje prilagoditi potrebama našega vremena"); 2. ekumensko nastojanje oko jedinstva među kršćanima ("promicati sve što god bi moglo doprinijeti jedinstvu svih koji vjeruju u Krista") i 3. evangelizacija svijeta ("pojačati ono što bi pomoglo sve pozvati u krilo Crkve").<sup>1</sup>

S druge strane, koliko su pojedinci, grupe, teološke škole ili pojedine krajevne Crkve razumjeli i uspjeli provesti saborske zaključke, zaista

<sup>1</sup> Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Konstitucija Sacrosanctum Concilium o svetoj liturgiji*, br. 1.

treba promatrati na razini realizacije koja nikako nije zadaća Sabora već cijele opće Crkve koja živi u mjesnim Crkvama. Naime, Sabor je samo događaj (*eventus*), koji je kao takav davno postao dio memorije, a Crkva je stanje (*status*) koje se oživotvoruje u mjesnim Crkvama, u svakoj ponaosob. I ponajprije tamo, tj. u mjesnim Crkvama, treba tražiti i uspjehe i moguće promašaje provedaba saborskih zamisli. I zasluge i odgovornosti, također. I produbljenja i lutanja. I vjernost i zastranjenja.

Tamo također treba tražiti razloge tolikih rimskih reakcija na više pojava i teologija poslije Sabora kao i povode za pojavu *Dominus Iesus*. A sve, i razloge koji su izazvali reakcije kao i same rimske reakcije, valja promatrati sa stanovišta vjernosti Saboru.

## 2. Izjava *Dominus Iesus*

Ako je Sabor u svojim nakanama uglavnom uspio, a jest, onda je Sabor, bez obzira na neka drukčija mišljenja, bio dah Duha, prst Providnosti i preventivna zaštita od mnogih problema. Donio je nov način, prihvatio stari sadržaj, potvrdio kontinuitet i pozvao na *jačanje vjere* da je Crkva, a zajedno s time i briga za nju, najprije Kristova a tek onda naša. I budući da mi se taj kriterij čini jedino ispravan, upravo na taj način, tj. kroz prizmu *teološkoga kontinuiteta u dokumentima crkvenoga učiteljstva*, ispisani su sljedeći reci o *Dominus Iesus*, ali sa stanovišta ekumenizma i dijaloga.

### 2.1. Utemeljenost Izjave u najvišem Učiteljstvu

Prije svega valja upozoriti na jednu jednostavnu činjenicu. Naime, ovaj mali dokument Kongregacije za nauk vjere sastoji se od svega 23 broja. Međutim, iako tako kratak, donosi čak 102 bilješke ispod teksta s referencama različitih dokumenata crkvenoga učiteljstva i starih crkvenih spisa i pisaca na koje se poziva. Sa stanovišta teološkoga kontinuiteta, koji je prethodno bio spomenut kao kriterij koji nas posebice zanima, ovdje je od velike važnosti zapaziti da se *Dominus Iesus* u svojoj prvoj bilješki poziva na Prvi carigradski sabor<sup>2</sup> i njegov *Symbolum Constantinopolitanum* dok se posljednja bilješka poziva na suvremenu encikliku Ivana Pavla II. *Fides et ratio*.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus. Deklaracija o jedincatosti i spasenjskoj univerzalnosti Isusa Krista i Crkve*, KS, Dokumenti - 125, Zagreb 2000., str. 6.

<sup>3</sup> KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 50.

Odnosno, ako se zna da je Prvi carigradski sabor održan 381. godine a da se *Fides et ratio* pojavila 14. rujna 1998.,<sup>4</sup> te ako se podsjeti da je najmlađi dokument, koji citira *Dominus Iesus*, apostolska pobudnica *Ecclesia in Asia* objavljen tek 7. studenoga 1999., tj. samo malo više od pola godine prije *Dominus Iesus*, a najstariji je *Didaché* s kraja 1. i početka 2. st., onda se čini da samo ovaj primjer već dovoljno potvrđuje svu osjetljivost koju Kongregacija za nauk vjere pokazuje za crkvenu tradiciju.

Međutim, Izjava Kongregacije za nauk vjere utemeljenje svoga nauka u spomenutom vremenskom rasponu između oko 100. i 1999. god., što je vrijeme nastanka citiranih tekstova, osim na spomenutim mjestima, nalazi i na mnogo drugih strana u dokumentima najvišega crkvenoga učiteljstva. Tako, osim u Prvom carigradskom saboru, uporište pronalazi također u nauku drugih općih sabora: Prvoga nicejskoga sabora,<sup>5</sup> Kalcedonskoga,<sup>6</sup> Tridentinskoga,<sup>7</sup> Četvrtoga lateranskoga,<sup>8</sup> Prvoga vatikanskoga<sup>9</sup> i Drugoga vatikanskoga. A od svih spomenutih izvora ipak su najviše navodeni različiti dokumenti Drugoga vatikanskoga sabora na kojima se *Dominus Iesus* daleko najviše nadahnjuje: *Ad gentes*, *Nostra aetate*, *Dei verbum*, *Lumen gentium*, *Gaudium et spes*, *Unitatis redintegratio* i *Dignitatis humanae*.

Među citiranim dokumentima današnjega Pape vrlo česte su enciklike *Redemptoris missio*<sup>10</sup> i *Fides et ratio* a također *Ut unum sint*<sup>11</sup> i apostolska pobudnica *Ecclesia in Asia*.<sup>12</sup> K tome, osim Ivana Pavla II., papa Pavao VI. je zastupljen po citatima iz apostolske pobudnice *Evangelii nuntiandi*<sup>13</sup> a Pio XII. enciklikom *Mystici corporis*.<sup>14</sup> No, Izjava je posegnula i za naukom još nekih papa kao što su sv. Leon Veliki,<sup>15</sup> sv. Grgur Veliki<sup>16</sup> i Bonifacije VIII.<sup>17</sup>

<sup>4</sup> Usp. IVAN PAVAO II., Littera encyclica *Fides et ratio*, u: *Acta Apostolicae Sedis* 91/1999., str. 5-88.

<sup>5</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 20.

<sup>6</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 13ss.

<sup>7</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 16ss.

<sup>8</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 44.

<sup>9</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 16ss.

<sup>10</sup> Usp. IVAN PAVAO II., Littera encyclica *Redemptoris missio*, u: *Acta Apostolicae Sedis* 83/1991., str. 249-340.

<sup>11</sup> Usp. IVAN PAVAO II., Littera encyclica *Ut unum sint*, u: *Acta Apostolicae Sedis* 87/1995., str. 921-982.

<sup>12</sup> Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Asia*, u: *L'Osservatore Romano* od 7. studenoga 1999.

<sup>13</sup> Usp. IVAN PAVAO II., *Evangelii nuntiandi*, u: *Acta Apostolicae Sedis* 68/1976., str. 5-76.

<sup>14</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 46.

<sup>15</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 22.

<sup>16</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 33.

<sup>17</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 34.

## 2.2. Još neki izvori

Uz već spomenute, citirano je, naravno, više dokumenata različitih rimskih dikasterija. Tako je česta npr. Uputa *Dijalog i navještaj* Papinskoga vijeća za međuvjerski dijalog i Kongregacije za evangelizaciju naroda,<sup>18</sup> a tu su i *Priopćenje o knjizi "Crkva: karizma i moć" o. Leonarda Boffa* Kongregacije za nauk vjere<sup>19</sup> te od iste Kongregacije Izjava *Mysterium ecclesiae*<sup>20</sup> i pismo *Communione notio*.<sup>21</sup> Uza sve ove izvore, nisu zaboravljeni ni neki vrlo ugledni crkveni oci i katolički teolozi čiji je autoritet zaista neupitan. Među njima najmladi je sv. Toma Akvinski<sup>22</sup> a najstariji sv. Justin.<sup>23</sup> Uz njih u pomoć su pozvani, neki i po nekoliko puta, još i sv. Atanazije,<sup>24</sup> sv. Irenej,<sup>25</sup> sv. Augustin,<sup>26</sup> sv. Ciprijan,<sup>27</sup> Origen<sup>28</sup> i Tertulijan<sup>29</sup> te Didaché.<sup>30</sup>

Toliko što se tiče govora o uporištima izjave *Dominus Iesus* u teološkoj tradiciji!

## 3. Ekumenizam i dijalog

Iz perspektive odnosa Katoličke Crkve prema drugima i drukčijima u vjeri redovito se pojmom *ekumenizam* označava ona nastojanja koja su usmjerena prema ponovnoj uspostavi jedinstva među kršćanima. Istovremeno pojmom *medureligijski dijalog* naziva se prijateljsko susretanje katolika s predstavnicima nekršćanskih religija.

Obje ove razine odnosa prisutne su i na stranicama *Dominus Iesus* pa ćemo stoga taj model slijediti u ovom prikazu ali sve pod vidom vjernosti ove Izjave prethodnim dokumentima crkvenoga učiteljstva. Naravno, kao i Izjava, bavimo se temama teološkoga dijaloga.

<sup>18</sup> Usp. *Acta Apostolicae Sedis* 84/1992., str. 414-446.

<sup>19</sup> Usp. *Acta Apostolicae Sedis* 77/1985., str. 756-762.

<sup>20</sup> Usp. *Acta Apostolicae Sedis* 65/1973., str. 396-408.

<sup>21</sup> Usp. *Acta Apostolicae Sedis* 85/1993., str. 838-850.

<sup>22</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 33.

<sup>23</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 25.

<sup>24</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 13.

<sup>25</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 24, 31, 34 i 44.

<sup>26</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 29, 33 i 34.

<sup>27</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 34, 39 i 44.

<sup>28</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 41.

<sup>29</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 41.

<sup>30</sup> Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Dominus Iesus*, str. 40.

### 3.1. Dijalog s nekršćanima

#### 3.1.1. Punina i definitivnost objave Isusa Krista

Ponavljajući nauk o punini i definitivnosti objave Isusa Krista, a govoreći o evangelizacijskom poslanju Crkve prema različitim nekršćanskim religijskim tradicijama svijeta, Izjava veli da Katolička Crkva "u otvorenom i pozitivnom pristupu [...] ne odbacuje ništa što u tim religijama ima istinita i sveta" (DI, 2). Dapače!

#### Dominus Iesus

*I s iskrenim poštovanjem promatra te načine djelovanja i življenja, te zapovijedi i nauke koje, premda se u mnogome razlikuju od onoga što ona sama drži i naučava, ipak nerijetko odražavaju zraku one Istine što prosvjetljuje sve ljude.\*\* U skladu s tim Crkva u svojoj službi naviješta Isusa Krista koji je 'Put, Istina i Život' (Iv 14,6), njeguje danas također medureligijski dijalog, koji missio ad gentes ne zamjenjuje, već prati, zbog 'otajstva jedinstva' iz kojeg 'proizlazi da svi muškarci i žene koji su spašeni sudjeluju, premda na različit način, u istome otajstvu spasenja u Isusu Kristu po njegovu Duhu'.\*\* Taj dijalog, koji pripada evangelizacijskoj misiji Crkve,\*\*\* traži stav razumijevanja i odnos uzajamnoga poznavanja i međusobnog obogaćivanja, i to u poslušnosti istini i u poštivanju slobode.\*\*\*\* (DI, 2)*

#### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* *Nostra aetate*, 2.

\*\* *Dijalog i navještaj*, 29;  
*Gaudium et spes*, 22.

\*\*\* *Redemptoris missio*, 55.

\*\*\*\* *Dijalog i navještaj*, 9.

Gornje ideje da istinito i sveto i nekršćanskim religijama nerijetko odražava sliku Istine koja je Krist, da dijalog ne zamjenjuje misije već da pripada evangelizacijskoj zadaći Crkve te da oni, koji su spašeni u tim religijama, sudjeluju na neki način u istome otajstvu spasenja u Isusu Kristu mogu se, za neke, pojaviti kao sporne i smetnja dijalogu. Međutim, one su dio standardnoga nauka učiteljstva kao što se vidi iz navoda postojećih crkvenih dokumenata.

### 3.1.2. Objava Isusa Krista i "objave" u drugim religijama

Na teze o ograničenosti, nepotpunosti i nesavršenosti objave Isusa Krista koju bi se trebalo shvatiti kao dopunu postojeće objave u drugim religijama, Izjava u br. 5 naglašava kako je prije svega nužno potvrditi "značaj definitivnosti i punine objave Isusa Krista" što se mora doista čvrsto vjerovati jer je to dio poklada katoličke vjere.

#### Dominus Iesus

*'Po toj nam je objavi dubina istine o Bogu i o čovjekovu spasenju u punom svjetlu zasjala u Kristu koji je ujedno i posrednik i punina sve objave.'* (...) *On objavi daje puninu i dovršava je te božanskim svjedočanstvom potvrđuje [...]. Kršćanski, dakle, rasporedaj spasenja (ekonomija), kao novi i konačni savez, nikada neće minuti: nemamo više očekivati nikakvu javnu objavu prije nego se u slavi pojavi naš Gospodin Isus Krist (usp. 1 Tim 6,14 i Tit 2,13).'*\*\*

*(...) 'U toj definitivnoj riječi svoje objave Bog se dao najpotpunije upoznati; ljudskome rodu rekao je tko je on. I ta definitivna samoobjava Božja temeljni je razlog što je Crkva 'po svojoj naravi misijska'; zato, ne može se ne naviještati evanđelje, tj. puninu istine koju nam je Bog o sebi obznanio.'*\*\*\* *Samo objava Isusa Krista, dakle, 'u našu povijest unosi onu opću i posljednju istinu, koja potiče ljudski duh da se nikada ne zaustavi'*\*\*\*\* (DI, 5).

*Mora se zato čvrsto održavati razlika između teologalne vjere i vjerovanja u ostalim religijama. Ako je vjera milosno prihvaćanje objavljene istine, (...), vjerovanje u ostalim religijama jest ona sveukupnost iskustava i shvaćanja, koja čine ljudsku riznicu mudrosti i religijskog nadahnuća, koje je čovjek u svome traženju istine smislio i ostvario u odnosu prema Bogu u apsolutnom (DI, 7).'*\*\*\*\*\*

#### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* *Dei verbum*, 2.

\*\* *Dei verbum*, 4.

\*\*\* *Redemptoris missio*, 5.

\*\*\*\* *Fides et ratio*, 14.

\*\*\*\*\* *Usp. Fides et ratio*, 31-32.

Dakle, onima koji misle, a očito je da ih ima, da "istinu o Bogu i njezinoj sveukupnosti i potpunosti ne može shvatiti i objaviti ni jedna povijesna religija, samim tim ni kršćanstvo pa čak ni Isus Krist" (DI, 6), Izjava je samo ponovila istinu katoličke vjere pozivajući se opet na prijašnje ispovijesti vjere Crkve.

### 3.1.3. Pitanje nadahnutosti tekstova nekršćanskih religija

Pitanje nadahnutosti svetih tekstova nekršćanskih religija jedno je od također spornih pitanja u međureligijskom dijalogu. Priznajući da običaji, zapovijedi i nauk tih religija "nerijetko odražavaju zraku one Istine što prosvjetljuje sve ljude" (*Nostra aetate*, 2), katolička teologija ne prihvaća hipotezu o nadahnutosti vrijednosti tih spisa.

#### Dominus Iesus

*Crkvena tradicija značaj nadahnutih tekstova pridržava kanonskim knjigama Staroga i Novog Zavjeta, utoliko što su nadahnute po Duhu Svetom.\* Preuzimajući tu tradiciju, Dogmatska konstitucija Drugoga vatikanskog koncila o božanskoj objavi uči da žknjige i Starog i Novog Zavjeta u cjelini, sa svim njihovim dijelovima, sveta majka Crkva na temelju apostolske vjere drži svetima i kanonskim zato što - po nadahnuću Duha Svetoga napisane (usp. Iv 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pt 1,19-21; 3,15-16) - imaju Boga za auktora i kao takve su samoj Crkvi predane.\*\* Te knjige 'čvrsto, vjerno i bez zablude naučavaju istinu koju htjede Bog da radi našeg spasenja bude zapisana u Svetom pismu.\*\*\* (...) Prema tome, svete knjige ostalih religija, koje uistinu hrane i nadahnjuju živote svojih sljedbenika, primaju od Kristova otajstva one elemente dobra i milosti koji su u njima prisutni.*

#### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* TRIDENTSKI SABOR, *Decr. de libris sacris et de traditionibus recipiendis.*

\*\* *Dei verbum*, 1.

\*\*\* *Dei verbum*, 1.

*Bog, koji želi k sebi pozvati sve narode u Kristu kako bi im priopćio puninu svoje objave i ljubavi, svoju nazočnost očituje na razne načine "ne samo pojedincima nego i narodima preko njihovih duhovnih bogatstava od kojih su religije poglaviti i bivstveni izraz, doduše uz 'praznine, nedostatke i zablude'" (DI, 8).\*\*\*\**

\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 25;  
*Evangelii nuntiandi*, 53.

Nauk o nadahnutosti svetih knjiga, koje ga se nalazi ovako napisana u *Dominus Iesus*, iako u kontekstu medureligijskoga dijaloga za neke možda nije dokaz razbora i korisno odabrana prikladna trenutka, opet je samo preuzet s najviših mjesta učiteljstva.

#### 3.1.4. Utjelovljeni Logos i Duh Sveti u djelu spasenja

Nasuprot teološkoj misli koja prihvaća Isusa Nazarećanina doduše kao božanskoga objavitelja, no ne jedinoga već kao onoga koji dopunjuje ostale objaviteljske i spasenjske likove te kao jedno od lica koje je Logos preuzeo u vremenu kako bi objavio svoje spasenjsko svjedočanstvo pa, u službi opravdanja općenitosti kršćanskoga spasenja, s jedne strane, te religioznoga pluralizma, s druge, predlažu dvije ekonomije spasenja (ekonomiju Vječne Riječi koja bi vrijedila izvan Crkve te ekonomiju utjelovljene Riječi koja bi vrijedila u Crkvi), *Dominus Iesus*, pozivajući se stalno na crkveno učiteljstvo, tvrdi da su te "postavke u dubokom proturječju s kršćanskom vjerom" (DI, 10).

##### Dominus Iesus

*Mora se uistinu čvrsto vjerovati nauk vjere kojim se naučava da je Isus iz Nazareta, Marijin sin, i samo on, Sin Božji i Riječ Očeva, Riječ, koja 'bijaše u početku u Boga' (Iv 1,2), ista ona koja tijelom postade (Iv 1,14) (...) Prvi nicejski sabor svečano (je) proglasio vjeru u 'Isusa Krista, jedinorodenoga Sina Božjega.'* (DI, 10).\*

*Isto se tako mora čvrsto vjerovati nauk vjere o jedincatosti ekonomije spasenja koju je htio Jedan i Trojedini Bog (...).*

##### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* NICEJSKI SABOR, *Symbolum Nicaenum*

Riječ naime Božja, po kojoj je sve stvoreno, sama je postala tijelom da kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira. Gospodina [...] je Otac uskrisio od mrtvih, uzvisio i posadio o svoju desnu postavivši ga sućem živima i mrvima (DI, 11).\*\*

Osim toga, spasenjsko djelovanje Isusa Krista, s Duhom i po Duhu njegovu, proširuje se izvan vidljivih granica Crkve na cijelo čovječanstvo. (...) Jasna je dakle povezanost otajstva spasenja utjelovljene Riječi i Duha, koji ostvaruje spasenjski utjecaj utjelovljenog Sina u životu svih ljudi, koje Bog poziva (DI, 12).\*\*\*

Današnje crkveno učiteljstvo postojano i jasno potvrđuje istinu o jednoj i jedincatoj božanskoj ekonomiji spasenja: 'Nazočnost i djelovanje Duha ne utječu samo na pojedince nego i na društvo i povijest, na narode, kulture, religije [...] Uskrsli Krist 'snagom svoga Duha već djeluje u srcima ljudi' [...] Taj isti Duh rasijava 'sjeme Riječi', koje je u obredima i u kulturama, te ih pripravlja da sazriju u Kristu' (DI, 12). \*\*\*\*

\*\* *Gaudium et spes*, 45; TRIDENTISKI SABOR, *De peccato originali*.

\*\*\* Usp. *Gaudium et spes*, 22.

\*\*\*\* Sv. JUSTIN; *Redemptoris missio*, 28.

### 3.1.5. Jedincatost i univerzalnost spasenjskog otajstva Isusa Krista

Nasuprot raširenoj tezi koja niječe jedincatost i općenitost spasenjskog otajstva Isusa Krista, *Dominus Iesus* naglašava kako takvo stanovište nema nikakvo biblijsko utemeljenje te kako se takav nauk izravno protivi crkvenoj tradiciji. S druge strane, zadaća je današnje teologije, od vodstvom crkvenoga učiteljstva, istražiti jesu li i na koji način su likovi i pozitivni elementi drugih religija sastavni dio Božjega plana spasenja.

## Dominus Iesus

*Potrebno je naime čvrsto vjerovati, kao trajnu sastavnicu vjere Crkve, istinu o Isusu Kristu, Božjem Sinu, Gospodinu i jedinom Spasitelju, koji je svojim utjelovljenjem, smrću i uskrsnućem ispunio povijest spasenja, koja u njemu ima svoje središte i svoju puninu. (DI, 13). [...] Nema pod nebom drugog imena danog ljudima po kojem oni treba da se spase (usp. Dj 4,12). Ona vjeruje također da se u njezinu Gospodinu i Učitelju nalazi ključ, središte i cilj sve ljudske povijesti.\* [...] Mora se dakle čvrsto vjerovati kao istinu katoličke vjere da je sveopća volja za spasenjem Jednog i Trojedinog Boga ponudena i izvršena jednom zauvijek u otajstvu utjelovljenja, smrti i uskrsnuća Sina Božjega [...] Drugi vatikanski koncil ustvrdio je da 'jedino posredništvo Otkupitelja ne isključuje, nego pobuđuje kod stvorova različitu suradnju koja im se participira iz jednog jedinog izvora' (DI, 14).\*\**

*Nerijetko se predlaže da se u teologiji izbjegavaju izrazi poput 'jedincatosti', 'univerzalnosti', 'apsolutnosti', čijim bi se korištenjem ostavio dojam pretjeranog isticanja značenja i vrijednosti događaja spasenja Isusa Krista u odnosu na ostale religije. Međutim, takav govor jednostavno izražava vjernost objavljenoj istini, budući da predstavlja razvoj samih izvora vjere. Od samih početaka zajednica je vjernika prepoznala u Isusu takvu spasenjsku vrijednost da samo on, Sin Božji postao čovjekom, raspet i uskrsnuo, poslanjem koje je primio od Oca i u snazi Duha Svetoga, ima za cilj dati objavu (Mt 11,27) i božanski život (usp. Iv 1,12; 5,25,26; 17,2) cijelome čovječanstvu i svakome čovjeku. [...]*

*"Riječ naime Božja, po kojoj je sve stvoreno, sama je postala tijelom da kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira. Gospodin je cilj ljudske povijesti, točka prema kojoj smjeraju želje povijesti i civilizacije, središte ljudskog roda, radost svih srdaca i punina njihovih težnji" (DI, 15).\*\*\**

## Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* Sv. AUGUSTIN; *Gaudium et spes*, 10.

\*\* *Lumen gentium*, 62.

\*\*\* *Gaudium et spes*, 45.

### 3.1.6. Crkva i religije u odnosu na spasenje

Iako je tematika s ovim naslovom u Izjavi obrađena kao posljednja, zbog logičke navezanosti na ovo što je dosada rečeno, za potrebe ovoga prikaza premještamo je ovdje. Naime, ovdje se raspravu vraća na opći plan Božjega spasenja, s jedne strane, te na nužnost Crkve za spasenje. *Dominus Iesus* smatra nespojivim s katoličkom vjerom naučavanje prema kojemu bi Crkva bila samo jedan od putova spasenja pored tolikih drugih, koje bi sačinjavale druge religije, a s kojima bi put Crkve bio komplementaran, pa čak i istovrijedan. Nasuprot tomu, Izjava tvrdi kako je:

#### Dominus Iesus

*'Nužno (je) promatrati povezano te dvije istine, to jest stvarnu mogućnost spasenja u Kristu za sve ljude i nužnost Crkve za to spasenje'.\* [...] Za one koji formalno i vidljivo nisu članovi Crkve 'Kristovo je spasenje dostupno snagom milosti koja ih, iako s Crkvom u tajanstvenoj povezanosti, u nju formalno ne uvodi, ali ih prosvjetljuje primjereno njihovu unutrašnjem stanju i prilikama vremena. Ta milost dolazi od Krista, plod je njegove žrtve i udjeljuje se po Duhu Svetome' (DI, 20).\*\**

*Uistinu, neke molitve i neki obredi ostalih religija mogu preuzeti ulogu priprave za evanđelje, budući da predstavljaju prilike i odgojnu pomoć kojima se čovjekovo srce potiče da se otvori Božjem djelovanju.\*\*\* Njima se ipak ne može pripisivati božansko podrijetlo i spasenjska djelotvornost ex opere operato, koja je svojstvena kršćanskim sakramentima.\*\*\*\* Osim toga ne smije se zanemariti činjenica da ostali obredi, ukoliko su podložni praznovjerju i ostalim zabudama (usp. 1. Kor 10,20-21), predstavljaju prepreku spasenju (DI, 21).\*\*\*\*\**

#### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* *Redemptoris missio*, 9;  
*Katekizam Katoličke Crkve*, 846-847.

\*\* *Redemptoris missio*, 10.

\*\*\* *Redemptoris missio*, 29;  
*Katekizam Katoličke Crkve*, 843.

\*\*\*\* TRIDENTSKI SABOR, *De sacramentis*.

\*\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 36.

*Dolaskom Spasitelja Isusa Krista, Bog je htio da Crkva koju je ustanovio bude sredstvo spasenja čitavoga ljudskog roda (usp. Dj 17,30-31).\*\*\*\*\* Ta istina vjere ni u čemu ne umanjuje iskreno poštivanje s kojim se Crkva odnosi prema ostalim svjetskim religijama, no ona istodobno korjenito isključuje onaj mentalitet ravnodušnosti "prožet vjerskim relativizmom koji je sklon reći da 'jedna religija vrijedi koliko i druga'."\*\*\*\*\* Ako je istina da i sljedbenici ostalih religija mogu primiti božansku milost, također je istina da su oni objektivno govoreći u stanju teške manjkavosti u usporedbi s onima koji, u Crkvi, imaju puninu sredstava spasenja.\*\*\*\*\**

\*\*\*\*\* Usp. *Lumen gentium*, 17;  
*Redemptoris missio*, 11.

\*\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 36.

\*\*\*\*\* Usp. *Mystici corporis*.

### 3.2. Ekumenizam

Ekumenizam je pokret koji nastoji oko ponovne uspostave jedinstva među kršćanima koji je nastao početkom 20. st. Katolička Crkva se i službeno uvelike uključila u ova nastojanja od početka 60-ih godina istoga stoljeća te je na Drugom vatikanskom saboru proklamirala svoja načela od kojih neka preuzima i *Dominus Iesus*.

#### 3.2.1. Kristova Crkva u Katoličkoj Crkvi

Glede katoličke teologije o jednosti i jedincatosti Crkve, koju je Krist ustanovio a koja se, kako naučava Drugi vatikanski sabor, stalno i neizgubivo nalazi i nastavlja u Katoličkoj Crkvi a čiji se mnogi elementi posvećenja i istine nalaze i izvan njezina organizma, tj. u Crkvama i crkvenim zajednicama koje nisu u punom jedinstvu s Katoličkom Crkvom, već je na više strana napisano mnogo. Zanimljiva je ta teologija posebice zato što je to jedna od tema oko koje se nerijetko "lome koplja" u međukršćanskim teološkim razmišljanjima naročito u tzv. komparativnoj teologiji. Stoga je razumljivo da je ni *Dominus Iesus* nije zaobišao.

Dominus Iesus

*Gospodin Isus, jedini Spasitelj, nije osnovao jednostavnu zajednicu učenika, već je ustanovio Crkvu kao otajstvo spasenja; [...] Isus Krist trajno je prisutan i nastavlja svoje djelo spasenja u Crkvi i po Crkvi (usp. Kol 1,24-27),\* koja je njegovo Tijelo (usp. I Kor 12,12-13,27; Kol 1,18).\*\* [...] Krist i njegova Crkva ne mogu (se) pomicati, ali ni razdijeliti, te čine jednog 'Krista cijela'.\*\*\* [...] mora se čvrsto vjerovati kao istinu katoličke vjere jedincatost Crkve koju je on ustanovio. [...] prema katoličkoj vjeri [...] jedincatost i jedinstvo Crkve, kao i sve drugo što pripada crkvenoj cjelovitosti, nikada neće nestati.*

*Vjernici su dužni vjerovati da postoji povijesni kontinuitet – ukorijenjen u apostolskom nasljedstvu\*\*\*\* - između Crkve koju je Krist ustanovio i Katoličke Crkve: 'Ova Crkva, ustanovljena i uređena na ovom svijetu kao društvo, nalazi se [subsistit in] u Katoličkoj Crkvi, kojom upravljaju nasljednik sv. Petra i biskupi sjedinjeni s njime.' (DI, 16).\*\*\*\*\**

Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* *Lumen gentium*, 14.

\*\* *Lumen gentium*, 7.

\*\*\* Sv. AUGUSTIN; Sv. GRGUR VELIKI; Sv. TOMA AKVINSKI.

\*\*\*\* *Lumen gentium*, 20; Sv. IRENEJ; Sv. CIPRIAN; Sv. AUGUSTIN.

\*\*\*\*\* *Lumen gentium*, 8.

**3.2.2. Crkvenost nekatoličkih zajednica**

U vrlo uskoj vezi s gornjom temom je pitanje valjanosti sakramenata, osobito svetog reda i euharistije, koji se slave u pojedinim kršćanskim zajednicama. Radi se, ustvari, o vrlo važnom pitanju jer o valjanom slavljenju dvaju upravo spomenutih sakramenata, prema katoličkom naučavanju, ovisi stupanj crkvenosti svake od tih zajednica. Stoga Drugi vatikanski sabor, primjenjujući to načelo, među njima razlikuje Crkve od crkvenih zajednica što *Dominus Iesus* samo izravno preuzima.

Dominus Iesus

*Crkve koje nisu u potpunom zajedništvu s Katoličkom Crkvom, a s njome ostaju povezane najtješnjim vezama kao što su apostolsko nasljedstvo i valjana Euharistija, prave su mjesne Crkve.\* Zbog toga je i u tim Crkvama prisutna i djeluje Kristova Crkva,*

Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* *Unitatis redintegratio*, 14-15.

*unatoč pomanjkanju punog zajedništva s Katoličkom Crkvom, budući da one ne prihvaćaju katoličko učenje o primatu, koji, prema Božjoj volji, rimski biskup objektivno ima i vrši nad čitavom Crkvom.\*\*S druge strane, crkvene zajednice koje nisu očuvale valjan episkopat te izvornu i cjelovitu bit euharistijskog otajstva,\*\*\* nisu Crkve u pravom smislu; no ipak oni koji su kršteni u tim zajednicama, krštenjem su pritjelovljeni Kristu i zbog toga su u nekom, premda nesavršenom, zajedništvu s Crkvom.\*\*\*\**

*'Zato kršćani ne smiju se zamišljati kao da Kristova Crkva nije ništa drugo nego nekakav zbroj - razdijeljen doduše, ali još na neki način jedan - Crkava i crkvenih zajednica; i nipošto im nije slobodno držati da Kristova Crkva danas više nigdje istinski ne postoji, tako da bi je trebalo smatrati samo ciljem što ga moraju tražiti sve Crkve i zajednice'.\*\*\*\*\* Zapravo, 'elementi ove već dane Crkve postoje u svojoj punini u Katoličkoj Crkvi a nepotpuno u drugim zajednicama'\*\*\*\*\* (DI, 17).*

\*\* PRVI VATIKANSKI SABOR, *Pastor aeternus*; *Lumen gentium*, 22.

\*\*\* *Unitatis redintegratio*, 22.

\*\*\*\* *Unitatis redintegratio*, 3.

\*\*\*\*\* *Mysterium ecclesiae*, 1.

\*\*\*\*\* *Ut unum sint*, 14.

### 3.2.3. Crkva, kraljevstvo Božje i Kristovo kraljevstvo

Iako biblijski tekstovi i spisi otaca ne dopuštaju da se jednoznačno poistovjete izrazi *kraljevstvo nebesko* ili *kraljevstvo Božje* s pojmom *Kristovo kraljevstvo*, kao ni njihov odnos prema Crkvi, ne može ih se posvema ni rastaviti. Naime, dio je poklada kršćanske vjere da je Kraljevstvo već prisutno u Crkvi. Stoga, kako god da se tumačilo odnos tih pojmova, nikako se ne smije poricati tijesna povezanost Krista, Kraljevstva i Crkve. Ova vjera svakako je u polemичnom odnosu prema onim teološkim mišljenjima u ekumenskom svijetu, koja se nazivaju "regnicična", a Crkvu tumače kao onu koja nije zainteresirana za sebe samu već se posvema predala svjedočenju u služenju Kraljevstvu. Na to, oslanjajući se opet na crkvene oce i pisce te dokumente učiteljstva, Izjava također podsjeća.

### Dominus Iesus

Crkva je 'puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga';\* ona je dakle 'Kristovo kraljevstvo već prisutno u misteriju'\*\* i predstavlja njegovo sjeme i početak. Božje kraljevstvo, doista, ima eshatološku dimenziju; ono je stvarnost prisutna u vremenu, no do njezina punog ostvarenja doći će tek po dovršetku ili ispunjenju povijesti.\*\*\*

[...] Crkva [...] je usmjerena na Božje Kraljevstvo, kojemu je klica, znak i oruđe. [...] (DI, 18).\*\*\*\*

Potvrđujući neraskidivi odnos između Crkve i Kraljevstva ne znači zaboraviti da se Božje kraljevstvo, i kada se promatra u svojoj povijesnoj fazi, ne poistovjećuje s Crkvom u njezinoj vidljivoj i društvenoj stvarnosti. Ne smije se naime isključiti 'djelovanje Krista i Duha izvan vidljivih granica Crkve'.\*\*\*\*\* Zato treba voditi računa da 'Kraljevstvo dopire do svih: do ljudske osobe, društva, cijeloga svijeta' (DI, 19).\*\*\*\*\*

### Pozivi Izjave na prethodno Učiteljstvo

\* SV. CIPRIJAN.

\*\* *Lumen gentium*, 3.

\*\*\* *Didaché*.

\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 18; *Ecclesia in Asia*, 17; ORIGEN; TERTULIJAN.

\*\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 18.

\*\*\*\*\* *Redemptoris missio*, 18.

### Umjesto zaključka

Sada se, nakon ispisivanja ovoga sinopsisa, postavlja pitanje kako ukratko odgovoriti na pitanje iz naslova ovoga članka: Koje su ekumenske i dijaloške perspektive Katoličke Crkve nakon Deklaracije *Dominus Iesus*?

Iako su prethodne stranice na svoj način već odgovorile na taj upit, u kratkom odgovoru na postavljeno pitanje, čini se da je najprikladnije, u duhu načina ispisivanja dosadašnjih stranica ovoga teksta, započeti od jedne rečenice iz br. 3. same Izjave. Ta rečenica glasi: "Ova Deklaracija [...] izlaže nauk sadržan u prethodnim dokumentima Učiteljstva kako bi potvrdila određene istine koje čine dio poklada vjere Crkve."<sup>31</sup> Stoga posvema imaju pravo oni koji zapažaju da se, sa stanovišta sadržaja koji donosi *Dominus Iesus*, zapravo ništa bitno nije promijenilo u ekumenskoj teologiji Katoličke Crkve. Najjednostavnije rečeno, Katolička Crkva i poslije ove Izjave ostaje pri svojim načelima kojima se ravna u ekumenskom radu

<sup>31</sup> *Dominus Iesus*, br. 3.

oko ponovne uspostave jedinstva među kršćanima. Proklamirala ih je na Drugom vatikanskom saboru, više puta ih je poslije toga ponovila u različitim dokumentima crkvenoga učiteljstva a *Dominus Iesus* ih je samo ukratko sažeo i ponovno na njih podsjetio.

S druge strane, na području odnosa prema nekršćanskim religijama Izjava ponavlja nauk saborskoga dekreta (dekreta!) *Ad gentes* koji tvrdi da misija *ad gentes* zadržava potpuno svoju snagu i potrebu.<sup>32</sup> Dijalog s religijama svijeta, u skladu s naukom Ivana Pavla II.,<sup>33</sup> protumačen je kao dio evangelizacijskoga poslanja Crkve, odnosno kao jedno od djelovanja Crkve u njezinoj poslanosti svima narodima. A jednakost, koja je promovirana kao jedno od načela kojim se ravna svaki dijalog, ima se razumjeti kao poštivanje jednakoga dostojanstva osoba koje sudjeluju u dijalogu, a ne kao teza da bi doktrinarni sadržaj različitih religija bio iste vrijednosti, i posebice ne kao da bi Isus Krist bio jednak osnivačima drugih religija. Zapravo, prva je zadaća Crkve truditi se oko toga da svim ljudima navijesti sadržaj objave Isusa Krista, te nužnost obraćenja, krštenja i drugih sakramenata te pristajanja uz Crkvu.<sup>34</sup> A dijalog je jedno od modernih sredstava evangelizacije.

*Dominus Iesus* ponavlja saborsku teologiju općega Božjega plana spasenja, naglašava vjeru u Isusa Krista jedinoga spasitelja te, u vezi s tim, kristocentričnu ekleziologiju u kojoj se Crkva, kako je bilo rečeno na početku, "promatra u odnosu najprije na Krista, pa onda i u odnosu na svijet na način da su ta dva odnosa međusobno uvjetovana i komplementarna. Stavio je tako Crkvu u odnos s njezinim početkom i njezinim poslanjem u svijetu". A dio poslanja Crkve je i teološki dijalog s kršćanima i s nekršćanima. U tom dijalogu središnje mjesto svakako zauzimaju teme, spomenute na prethodnim stranicama, koje Izjava nije "izmislila" niti uvela već zatekla u dijalogu.

Prema tome, ekumenske i dijaloške perspektive Katoličke Crkve poslije Deklaracije *Dominus Iesus*, barem što se tiče same Katoličke Crkve, jednake su onima prije pojave same Izjave. Jednostavno rečeno, perspektive su katoličke! Na više strana već prije rečene i ponovljene. Iznesena načela također!

Katolička Crkva se ovim dokumentom pokazuje do kraja iskrenom. Ponekad čak i "neugodno" iskrenom. Naime, irenizam, odnosno jeftino pomirbenjaštvo, kao ni kompromisni sinkretizam nikada nije bio njezin put. Dijalog i ekumenizam jest! I na njemu ostaje!

<sup>32</sup> *Dominus Iesus*, br. 22; *Ad gentes*, 7.

<sup>33</sup> *Redemptoris missio*, 55; *Dominus Iesus*, br. 22.

<sup>34</sup> *Dominus Iesus*, br. 22.

## **CATHOLIC PROSPECTS FOR ECUMENICAL AND INTER-RELIGIOUS DIALOGUE AFTER DOMINUS IESUS**

### *Summary*

*Dominus Iesus* (DI) repeats the teaching of Vatican II on God's universal plan of salvation, emphasizes the belief into Jesus Christ as unique Savior and consequently summons to a Christo-centric ecclesiology in which the Church is considered primarily in her relationship to Christ and then in her relationship to the world. These two relationships in fact condition and complement each other. This is the way the Council connects the origin of the Church with her mission in the world. Integral part of Church's evangelizing mission in the modern world is her theological dialogue with other Christians and with followers of other religions.

The author has divided his topic into three small units. First, despite sporadic restorative or revolutionary attempts by minority challengers, Vatican II is generally considered as a Council of continuity in the same Catholic faith but also as an extended hand towards the others. In his second part, the author draws our attention to different preceding documents of Church magisterium which served as foundation for DI. His third part, divided into a section on dialogue with followers of other religions and another section on ecumenical relations with other Christians, is a kind of synopsis because it compares respective statements of DI with similar statements of its sources regarding several key themes of inter-religious dialogue and ecumenism. In doing so, he shows the evident fact of continuity and fidelity of DI to spirit and letter of Vatican II, a fact explicitly pointed out in the Declaration. In this document, Church magisterium brings out its already affirmed teaching, firmly and quite sincerely, sticking to its same attitudes and convictions concerning other Christians and non-Christians.

Consequently, as far as Catholic official teaching is concerned, ecumenical and inter-religious prospects of Catholic Church after DI remain same as they were before this document was promulgated. To say it bluntly, they are Catholic prospects, brought out and repeated in different documents and statements before DI. Official principles and guidelines for further dialogue remain the same.

By promulgating this document, Catholic Church proceeded in extreme sincerity. This sincerity did produce some "embarrassing" reaction but it pays off. Because irenism which would consist in cheap reconciliation attempts or compromising syncretism never was the way of the Catholic Church, while inter-religious dialogue and ecumenism are integral part of her mission. She cannot give up her ecumenical and dialogue endeavors.

(Translated by Mato Zovkić)